Излази три пута на недељу: Уторником, Четвртком и Суботом.
Стаје у Србији на годину 120 гр., на 6 мес. 60 гр., на 3 мес. 30 гр.: а у Аустрији: на годину 12 фор., на 6 мес. 6 фор., на 3 мес. 3 фор. без штемпларине.

ВИДОВ ДАН.

За огласе плаћа се по 2 гр. ч. од врсте за три пута.
Неваплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Обе су у старом здању бр. 54.

БРОЈ 116. У Београду, 19. Октобра 1865. ГОДИНА V.

Политично благо, за којим милиони чезну, слобода мишљења као да у нашем веку још не ће у део да припадне свему изображеном западу Европе.

Министарства спољашњих дела у Берлину и у Бечу похитише да то потврде нотама својим, које послаше франкфуртском сенату.

Ова, за сада истина само дипломатска интервенција, која се никаквим уговором оправдати не може а толико вређа сувереност припознате самосталне земље, пала је као гром из ведра неба на либералце не само у Немачкој, него по готову и у свој Европи. Онима, који поступак свете алијанције, веронски и љубљански конгрес, карловарска закључења сматраше као гледиште са свим савладано, као нешто чега не може више бити, као одсек у историји већ прекинут, на један пут се учини као да је Европа на зениту Полињакове политике, као да је време доиста потекло натраг, и да смо сад онде, одакле пре више десетина година пођосмо.

Не чуди се либерални свет што је учињен овај корак противу франкфуртског сената, јер од данашње политике немачких великих држава т ово се што и очекивати могло, него се чуди чину којим је учињен.

Франкфурт — поред свега тога што му је простор земље и број житељства мален — у поду стања свога ужива исто право као и Француска и Енглеста или ма која велика држава на континенту код своје куће. У Лондону н. пр. не људи, који су год. 1848 покрет у Немачкој не само потпиривали него га и руководили, а ти говоре и пишу о стварима са свим друкчијим него скупштина посланичка у Франкфурту, па хоће ли на Спреји и на Видену усудити се да таку ноту пошљу лорду Роселу? Не ће, а за што? Право би имали као и овде, али по свој прилици не ће за то, што је Росел министар велике Британије, а сенат је само вароши Франкфурта. И тако бисмо данас били у времену, где је право јачега највећа и једина власт што пресуђује. Људе, који живе и раде за идеје, мора ова ствар тужно ражалостити.

А кад су правна призрења противна кораку великих немачких држава, онда с гледишта немачке слободе мора се врло жалити на тај корак.

Немачки народ као што знамо мисли да је позван, да шири по свету „моћ идеја, слободу мишљења“, да то разнесе по далеким народима. Наравно та мисао нема у себи ништа реално, као што и у опште говори „доброћудих“ Немаца слабо су шта више него лепе речи; али у народа, који присваја себи таку мисију, могло се претпостављати да ће умети да барем код своје куће ту заставу држи развијену. И народи европски имадоше до сад прилике да увиде да слободни мишљачи не умеју никако да буду и слободни; али свеопшти ток века, реакције, што чешће сналазише Европу, служиле су им барем у неколико за оправдање. А сада? Ток времена, као и политика европских држава може се у опште узети да је либерална. За што дакле Немци морају да буду зачетници реакције, предњаци на путу кад се сврће натраг? То оштро говори против онога како кажу од промисла божијег датог им задатка што је сваком Немцу на устима, и опомиње их да више гледају себе и своју кућу него друге.

Али у чистој светлости државнога спокојства европског сматрајући ово мешање и начела, из којих је произашло, мора се врло жалити.

Политика Пруске и позната немоћност Аустрије натераће мале немачке суверене да скопчају алијанције изван Немачке, које не могу проћи без материјалне жртве, а то друге велике силе може нагнати да се покрену.

Очевидно је да ће четири мала краљевства потражити помоћи противу насиља северногa, а како ствари стоје њима ће се придружити херцегства и кнежевина хесенска. Та пак гомила представља силу од својих 20 милиона која може дати војске 5—600 хиљада. А снага такве алијанције није да се одбаца, и брзо ће савезника себи наћи. Који ли је тај савезник? То при оваким приликама, у којима је данас Европа, не треба ни да питамо — он је ту, чека на таку прилику већ више него дванаест година. Савезник је доста паметан, па рачуна свог с Немачком не ће правити без Немачке, а и доста је вешт па ће преко Немаца гледати да прибере себи користи.

Али тад се започињу тешки заплети.

Нека нам нико не каже: Немци су сувише добри патриоти па се не ће с туђинцем везати противу својих једноплеменика. Свако поштовање немачком патриотству, али оно се тиче само „уже“ отаџбине. Ма колико да већи и изображени људи сањају о ујединњеном немачком царству, народ у опште љуби своју отаџбиницу, Саксонац љуби Саксонску, Баварцу је милија Баварска него све државе германске, па и сами Хесенци, Хановеранци и Мекленбурзи, код којих се онако рђаво влада, чудноватом су одношћу везани за своје отаџбинице. Реци им ваше ће земље да нестане у Немачкој, па ће ти се узверити и с неким те неповерењем погледати. Од како се у историји зна за Немца, он је партикулариста, и о то су се осујетиле све тежње Каролинзима и Хохенстауфенима, с тога је и остао политички незнатан, с тога у ствари и нема задатка да собом и из себе производе какву политичну реформацију. Политичне идеје морају свету доћи с друге које стране а не из Немачке, отуда ни до сад још никад дошле нису. Народ дакле не ће се противити својим владама, које ће при томе и заогрнути плашт либерализма па устати као поборнице за уставну слободу. А у Немачкој је рат против Бизмарка врло популаран.

Види се дакле да овакав случај није у Немачкој немогућан.

А напред се не може знати шта ће из таковог чега да се изроди, али ће се на сваки начин изродити велике ствари. Једна од таквих била би врло ласно да се Белгија врати Француској То Французима не би баш тешко ишло. У самој Белгији многи су за то заузети, а на име сви клирикалци. Између страних дворова само је Енглеској највише стало да се одржи белгијска држава, али тешко ће она хтети да се за љубав Белгије уплете у рат, који се по новим комбинацијама не би водио само с Француском. А да то већ и сада задаје у Белгији бриге, показује брошира пређашњега министра белгијског, где се та мисао озбиљно разматра и противу ње помоћи тражи. Али не ће решавати Белгијанци, него ће срећу младој држави пресудити положај ствари на Рајни.

Жалити дакле ваља што Пруска и Аустрија пођоше оним путем у Франкфурту, јер отуда нема се ништа повољно очекивати ни за ставну слободу ни за европски мир. Ту је пала искра на опасно место, и о њој се може казати: малом искрицом може се велика ватра распалити! —

ПОТОЊА ПОЛИТИКА ЕВРОПЕ.

I.

Кад посматрач политике европских држава размишљајући сравни прошлост са садашњошћу у том кругу, — кад хладнокрвни и баш с тога критички суђаја данашњих догађаја на пољу дипломатије у нашој страни света разложи себи основу њихову, — кад разум, никаквом предрасудом не помрачени, извади из многогубе љуске политичну језгру и оштрим је оком испита, то мора признати да се политика налази на раскршћу, да је дошла на точку, с које не може ићи даље старим навикнутим путем, и где је чека алтернатива истина тешка али таква која се мимоићи не да: или да се одрече власти, коју је до сад тако пресудним начином вршила на судбину народа, или да се почне препорођавати па да добије нове стихије за живот а тиме и у културно-историјском развитку европских држава нову важност.

Расудимо ли:

да сви производи човечанског духа могу да се реформишу;

да та могућност садржи у себи и потребу реформисања;

да је дипломатија у различитим менама светске историје вавек постајала друкчија:

то мирно и с утехом можемо рећи, да ће се она и у овој кризи, која је чека, показати као прави резултат човечанске ителигенције, т. ј. да ће се препородити да опстати и живети може.

Стара дипломатија мораће дакле да се подмлади.

А у чему и чиме ће се „нова“ дипломатија разликовати од „старе“?

Као што мислимо, у овим одличитим цртама:

а) Носиће на себи печат *свеопште* корисне установе. Јер ко би хтео да политици, што у овај мах у Европи влада, означи карактер с мало речи а колико је могућно точно, морао би о њој рећи да је са свим на општу штету. Наравно, оно што користи или шкоди не можемо тражити у лицима већ у појмима. Најблаготворнији, и за човечански род најблагословенији је појам *правде*: њим се племенитост човека диже до најсјајније висине свестране правичности. Али — рецимо искрено — зар политка нашег времена није овом појму учинила насиље, зар га није потрла барем на оном пољу, којим она влада? Метнимо руку на срце па признајмо, да међународни живот, где је политика све на свету, нема у себи ништа или тек нешто врло мало од духа времена, да је он можда тек за неколико корака само удаљен од најмрачнијих епоха светске историје, где у свим догађајима, па и таквима, којих би се по природи њиховој најмање имала да дотакне сила, суђаше и пресуђиваше само сурова сила. Ма да је ова исповест жалосна и за европско човечансто постидна, ипак је савесна и — морамо казати — *у свему обиму своме* истинита.

Политика дакле пре свега мора да буде на корист човечанству, и тим начином да се обзире највише на појмове правде, који проистичу из правног осећања. Политика ваља да престане са својим процесом цепања и лучења у животу државном и социјалном, — обична она реч: „политика нема посла с моралом“, као да би била установа над човечанским друштвом или ван њега, ваља као и много друго којешта што је застарело да се спусти у гроб заборавности. Јер докле год има науке, вештине, заната, и у опште ма чега, што не одговара вековечним законима морала, сваки напредак човечанског рода стоји на лагуму пуном барута: за час се може потпалити и у прах претворити. Код владаоца и просјака, у кабинету јестаствоиспитаља и у радионици рукоделца, на сјајном столу дипломата и у мрачној собици надничара који се тешком муком исхрањује, — свуд треба морал да влада апсолутно и снажно. Као што није мислити да држава, породица или поједан човек може без ваздуха опстати у физичком благостању, тако без морала није мислити ни на благостање у породици државној и ни у поједином животу.

Мимо то пак народи су европски у своме хуманитарном развитку толико напред корачили, да већ не могу равнодушним оком да гледају да се вређа божанствена правда, све и кад би хтели. Народи су европски дуго спавали, али су се већ пробудили, нити се више и чим на свету могу да успавају. А то је велика утеха ономе, који размишља о будућности старога света. Моћ и снага идеје тако се већ јако узвисила и ра-

ширила, да је ни која сила на свету не може оборити. У свету се већ каже: „сваки је политичар“, а то ће да рече да је сваком људском, светлошћу изображења озареном разуму приступачна и идеја политична, а то ће старој политици поткопати темељ. (Продужиће се.)

СТРАНЕ НОВОСТИ.

У Угарској је велики покрет за изборе посланика на сабор. Листови пештански пуни су програма, које различити кандидати издају својим избирачима. Ту поред питања народности, које сви хоће да се реши у смислу равноправности, поглавиту ролу играју одношаји к скупној монархији аустрјској. Ови се у једном таком програму карактеришу овако: „Земље, што стоје под угарском круном, неразделни су део аустријске монархије. Основна идеја која их веже јесте: савез а не уједнавање. Тај савез онда истом може бити поуздан и чврст, кад у земљама с ону страну Лајте буде била иста мера уставне слободе, која Угарској по закону припада. Јер једнака слобода то је право јединство царства.“ Емерик Кермеција говори својим избирачима у Даби између осталога ово као знаменито у погледу спољашње политике: „Лепа и сјајна будућност чека нас а преко нас и целу монархију, ако се — као што желимо — срећно измиримо с круном и уставно се стање народима с ону страну Лајте утврди; јер аустријска монархија већ је дошла на точку, где мора да промени дојакошњу тежњу своје спољашње политике. Већ се јасније показује одношај између истока и немачког савеза; лепша се будућност монархији отворити може само на истоку, где ће скорим цар аустријски са свом снагом свог царства и позивајући се на вишестолетно право угарске круне моћи са захтевањима својим да устане. Али пут к истоку иде само кроз срце измирених угарских народа. Јер, што се више приближујемо к решењу источног питања, тим се очитије средотежа монархији приклања Будиму. То је данашњи ток светских догађаја, над којима као да лебди дух некога вишег поретка. Кад круна и народи монархије дођу једном до ове свести, онда ће у братској љубави, сједињени с народима угарским, верношћу и готовошћу на сваке жртве опколети моћни престо на уставним основима новорођене монархије.“ Већином сви програми држе се у погледу одношаја к монархији саборске адресе од 1861. С тога је врло знаменита једна кореспоненција из Беча, коју донесе орган старих консервативаца „*Пешти Хирнек*“. Ту се између осталога каже: „Ма да срећни успех измирења пресуђује опстанак и положај монархије као силе, ипак измирење је далеко важније за угарску него за остале делове царства. Од стране народа Угарска ће наћи у толико већу готовост и попустљивост, у колико искреније признала буде државоправну заједницу. С тога се морамо дивити политичној вероисповеди неких патриота, који се према стварима, које постоје, изражавају некако диктаторски, а измирење је за Угарску сугубо важно, јер она има да добије натраг своју автономију и утицај на послове, који су се кроз векове решавали за њен рачун а без ње. При изборима за сабор погрешан ће бити правац, ако се опет даде завести на земљиште од год. 1861. Обуставом фебруарског устава, и уклоњеном опасношћу да се земље угарске стопе с наследнима нестало је изговора негацији. Према овакој попустљивости од стране монарха не само програм партаје од одлуке нема више никаква смисла него ни саборска адреса од 1861 не може садашњем сабору служити за темељ, с кога би даље поступао. Срећа Угарској не зависи од министарске титуле некојих лица, која за влашћу жедне, него да се опет добије и законито осигура земаљска автономија. Начин, којим ће народ ту автономију да врши, само у толико ће значити нешто, у колико мора да се слаже са старинским установама земаљским, као и с автономним потребама осталих делова угарске круне и с осигуравањем заједничких послова царства. На послетку се у кореспоненцији напомиње да избори за сабор буду у помирљивом смислу, као што треба да се до измирења може доћи.

Међу пољским и чешким листовима у Аустрији препирка је о панславизму поводом заведене у Бечу словенске беседе. Неки дан смо саопштили како се краковски „*Час*“ изражава о тој ствари; сад се на ново на њу враћа па устаје и против словенске конфедерације у Аустрији, за коју су се дигли публицистични органи у Прагу и Загребу, јер и с њом се иде на то, да се збришу народне и историјске основе па на место правих народности подигне нека уметна идеална. Политични је задатак, вели „*Час*“, нашој земљи са свим други него Чешкој. С Чесима нека се стопе комади сродних племена, али не народ, који „у грудима својим носи јаку свест своје прошлости, осећање своје будућности.“ Пољаци се могу сједнати само као равноправни са својим политичним пријатељима, били они Чеси, Мађари, Немци, али ће вавек и свуд бити непријатељи и чешком федерализму и мађарском дуализму и немачком централизму, с друге опет стране драговољно ће пружити руку народима, који за основу таквом сједнавању узимају да сачувају слободу и народност. Прашки „*Народ*“ држи да мисао „*Часова*“ и у опште сва распра међу Пољацина и осталим Словенима о панславизму почива на неспоразумљењу, јер на име Пољаци под панславизмом разумеју нешто друго него они међу Чесима, Хрватима, Србима и Словинцима који се држе те идеје „*Народ*“ зна за двојак панславизам, општи словенски међу аустријским, турским, руским и пруским Словенима, који „мимо изванредне случаје“ може бити само у књижевној и општеморалној заједници, и аустријско-словенски, који ради заједничких политичких интереса почива на ширим основима. А Пољаци мисле да панславизам иде на то, да се поједине словенске народности одреку свога живота па да се изгубе у неизвесној и неопредељеној народности словенској. „Жалосно“ је и „смешно“ је да је такав „будаласт“ појам о панславизму аустријских Словена могао ухватити корена код Пољака. Сваки читалац који мислити уме из тога ће увидети зашто данас овако стоји пољски народ, па ће и разјаснити себи понеке појаве, који се иначе не могу да разјасне.

„*Домобран*“ потврђује да се дворска канцеларија хрватска доиста потресла. Канцелар Иван Мажуранић дао је, вели, оставку што угарски државници захтевају да хрватски депутирци по краљевскоме позиву дођу у Пешту на сабор, и што Белкредија не дозвољава да се далматинско питање решава на сабору хрватском. Оставку је дао и први дворски саветник у канцеларији Жигровић. Званично се још не зна ко ће одменити Мажуранића. „*Дебата*“ пише да није извесно да ће за канцелара постављен бити било Зидарић или Пејачевић. Но прави се канцелар не ће ни постављати, но само ће се узети једно лице да рукује хрватским пословима док сабор не реши да се Хрватска и Славонија враћају у заједници с Угарском, а тада ће хрватско-славонски послови доћи под канцеларију угарску, где ће за њих бити особито одељење. Напротив „*Фремденблат*“ потврђује да ће гроф Пејачевић доиста постављен бити да управља хрватском канцеларијом, и да ће се то скорим обнародовати у „*Вин Цтг.*“-у. На овај глас примећава „*Пешти Напло*“ да је то нов доказ како влада тежи да скупи око себе људе, који су њезиних начела. „Ако садашње министарство жели да се измире не само поједине земље него и народи који живе под круном св. Стевана, то јој за хрватску канцеларију требају људи, који спадају у партају, која хоће да се Угалска и Хрватска измире.“ На подбадања, којима се служе централистични непријатељи измирења с Хрватском, примећава „*Напло*“, да хрватски сабор не ће гледати шта му Мађари или други који светују да о најважнијим интересима и о будућности земље донесе рационална закључења.

На берзи у Бечу почеле су ових дана државне хартије јако падати. Овако ниско нису ни за италијанског рата стајале више од неколико дана, а сад се с већим или мањим променама повлаче тако пуна три месеца, за које време држава је, као што „*Остд. Пост*“ рачуна, на својим хартијама изгубила најмање 150 милиона форинти. То падање приписује се непрестаном колебљивом стању унутрашњих одношаја.

Како је сенат франкфуртски одбио жалбу Аустрије и Пруске, то су се ове сад решиле да учине нов заједнички корак и то нотом једногласном. Први пут су се обраћале свака за себе, али у смислу једнаком. Ако и овим новим кораком не успеју ништа, онда ће употребити друга средства, а савезној се скупштини не ће обраћати, јер се боје да ће ту остати у мањини. По париским круговима држе да ће овај поступак великих немачких сила против Франкфурта, ако им само изађе за руком, бити увод да оне Немачку поделе између себе или барем да се по-

СТАРИНА ЧОВЕКА.

I.

ИСТОРИЈСКИ И АРХЕОЛОШКИ СПОМЕНИ.

(Свршетак)

У неким слојевима Данске, за које се држи да су савремене гомиле остатака хране, има и појединих људских скелета, који много личе на Лапландезе. Ти су људи били малог стаса, округле мале главе, на којој се одликује над очима издигнута бора. Скелети, који се нађоше у турфарама бакреног и гвозденог доба, имају дугуљасте а повеће и шире главе; ти се људи имају бројити међу оне, који су већ препитомљавали волове, овце и козе, држали паса од више родова него људи који живеше у периоду камења.

Поред напоменутих данских древних споменика важни су споменици старих житеља на швајцарским језерима. 1853-4 год. кад се због велике суше вода у циришком језеру јако смањила, изишли су на видик уредно намештени и прилично дубоко у земљу упијени шипови, из којих се види да су над водом била човечија обиталишта, читава села, налик на она, за која Херодот на 520 година пре Христа приповеда да су била на пеонијским језерима у Румелији.

Међу шиповима нађени су безбројни чекићи, сикире и друга оруђа и ствари, које спадају у доба камења, изузевши једне наруквице направљене од танке жице од бакра. На шиповима свуд се виде трагови паљевине, што даје мислити да су та обиталишта ил' случајно или насиљем непријатељским спаљена, а та околност показује за што је тамо толико много оруђа од камена.

Пробуђено љубопитство дало је повода да се и друга швајцарска језера испитају, и успех показа да се у женефском језеру до Морга нашло до 40.000 шипова, који су људма на број барем 1000 морали за обиталиште служити.

Споменици надводних обиталишта деле се као и дански у три времена: камено, бакрено и гвоздено доба, и почем су нађене ствари налик на оне из данске древности, онда је вероватно што се узима да је у оно доба у средњој Европи био једнак степен изображености.

Житељи швајцарских језера, као што им остаци сведоче, већ су у периоду камена припитомили пса, вола, овцу, козу; сејали су пшеницу, јечам, конопљу, а од овог и грубо одело правили себи. Кад ли је то било? То је друго питање. Гдекоји су по повременом нестајању воде и начину како се обиталишта градише прорачунили да се време бакра може узети на три до четири хиљаде година, а време камена на пет до седам хиљада година, као што то Марлат изреком вели.

Де-Саулеј наводи особит пример оваког језерског обиталишта у сјелској долини Лорену, за коју држи да је била бара, на којој не беше могућно пребивати. Ал по његовом мишљењу неки стари народ, који и Келте претиче, морао је из незнаног узрока с оближње обале, која је била од иловаче, одвајати велике комаде па их пекао и милионима у бару бацао, док сталан темељ није начинио да су се на њему обиталишта могла подићи.

На овом, вештачким циглама н. прављеном темељу, сад постоје вароши Дјез и Марсал. Узимајући у призрење број цигаља и простор места, приуготовљавање саме иловаче пре но што би се пекла, требало је да за 25 година 4000 људи на дан по осам сахата да су ту радили.

Ово су најзнатнији подаци науке о старинама, који говоре о древним временама. Наука та помиње истина само народе који су под сумњом, али што год испитатељ старина у овом погледу може навести, то све ишчезава пред спомени-

добро окруже на штету суседних немачких држава другога и трећег реда.

По француским листовима једнако се води разговор о овој размирици међу немачким великим силама и франкфуртским сенатом. Сви вичу на Аустрију и Пруску. Али ни један не може да појми како је то да гроф Бизмарк гони народно друштво, кад оно са свим ради у пруском интересу. Отуда закључују да је то човек посве непоуздан. А „*Опинион Насионал*“ држи да су Аустрија и Пруска већ у полак прогутале средње и мале немачке државе. За мале државе вели да им се не може замерити кад поред ових догађаја што понижавају друге жале за положајем, који им даваше рајнски савез, па га се сећају и чезну за њим, те није ни мало сумњати да се многе између њих кају што су год. 1815 показале оволико одушевљење. Али што би би, и нема се кад више мислити да се затворе врата кад је вук већ у кући. Што се народа тиче, он ће наћи своје осветнике, а ти се зову демократија и слобода

Чланови народнога друштва намачког 12. су ов. м. имали састанак у Липисци и на истоме једногласно закључили: „Како се од пруских чланова народнога друштва може очекивати да ће гледати да влади својој политику присвојавања врате к политици сједињавања, чим једино Пруска може стајати Немачкој на врху; то је дужност члановима друштва из средњих и малих држава да наваљују на своје владе, да искрени поступак Пруске у овом правцу потпомажу, као што су то многе између њих чиниле још у год. 1849.“

Херцег Августенбуршки је 2. ов. м. био у Борбију и Екернферду у Шлезвигу, где су пруске власти, и ту га је народ примио и поздравио као свог господара. Због тога је сад тамо наређено судско истраживање, и магистратима је у свој земљи заповеђено да и силом закрећују да се херцегу, ако би где дошао, не указују никакве почасти и он да се свечано не дочекује. Који би магистрати пропустили то учинити, биће одмах отпуштени Пруски „*Станцгр*“. пише тим поводом: Принц је примајући ове овације, које му се приносише као господару земље, сам себи присвојио карактер владалачки, а то је у противословљу с ауторитетом, који је данас у војводству једино пуновластан. Због тога је губернатор шлезвишки под 6. ов. м. писао принцу казавши му то и напоменувши шта ће га снаћи ако се још један пут таково што догоди. Надати се можемо да ће озбиљни поступак губернаторов, који његг. величанство у свему одобрава, учинити да се више не покушава овака узурпација недозвољење власти. Но буде ли принц још који пут без краљева дозвољева отишао у Шлезвиг, па тим повода дао новим демонстрацијама, то ће бити уапшен, јер је влада дужна и себи и мирном житељству да на пут стане агитацији која изгледа као и буна.

„*Ендепанданс*“ пише да су се последњих ових дана Русија и Француска почеле једна другој приближавати. Штампа руска престала је нападати на Француску, а француска штампа не критикује више онако оштро као отпре руску администрацију и поступање с финанцијама. Као знаменито у том смислу има да се напомене, да је „*Монитер*“, што одавно не чињаше, донео ових дана дугачку коресподенцију, која се врло повољно изражава о руским пословима. Једне новине примећавају да се ово садашње приближење међу реченим силама има приписати посредовању руском. У тој је ствари гроф Голц прокрчио путу грофу Бизмарку, који је не давно опет био код цара. Барон Будберг је кад не давно би код министра Друина де-Лииса изјавио да је чисто опадање што неки потврђују, да Русија држи с кабинетом вашингтонским и да са заступницима Хуарецовим плете којешта против царства мехиканског.

Штокхолмски листови саопштавају беседу, којом је отворен шведски државни сабор. У њој се између осталога каже: У променљивом а нешто и жалосном стању Шведска и Норвегија уживале су благослове мира. Односаји владини према страним силама носе на себи печат пријатељства. Педесетогодишњи дан сједињења Шведске и Норвегије проведен је славно у обема земљама, чим су се свезе међу братским народима још јаче скопчале. Састављени одбор усавршиће уговор за јединство. „Пре свега — рече краљ — предлажем да се извиди не би ли се народно заступништво могло преобразити, и надам се да ћете ви поред слободне воље и слободног делања свршити тај похвални посао.“ Међу предлозима, који ће сабору бити поднесени, помиње се ново уређење војске и флоте и довршење гвоздених путова који ће Шведску и Норвегију скопчавати.

У Енглеској се још није саставило ново министарство. Лорд Росел не може Гледстону да нађе потпоре у доњем дому, а Гледстон опет није кадар да сам чини све. Ни мислити није да ће Роселов кабинет дуго трајати. Либералци гледају у Гледстону свога потоњег првог министра, па се мисли да ће лорд Стенлеј, син лорда Дербије. добити место у министарству ако га он буде састављао. На тај би начин Гледстон имао у доњем дому јаке потпоре. А ако се овако ствар удеси, онда јој се не може одрећи велика важност. Лорд Стенлеј напротив оцу своме спада међу партају либералну, па Гледстон и Станлеј у друштву састављали би најјачу либералну владу, какве можда никад није било у Енглеској. „*Тајмс*“ још једнако устаје на лорда Росела, и Гледстону као првом министру даје првенство над њим. „*Морн. Пост*“ жали што се лорд Стенлеј не ће да меша у администрацију, која му је иначе мила. „*Стер*“ сматра садашњи састав кабинета као привремен; истом кад се састане нови парламенат, Росел ће гледати да се оснажи либералцима из доњега дома. „*Морн. Херилд*“ потврђује да се либерална партаја поцепала од како умре Палмерстон, и да је сад Гледстон господар над стањем ствари. „*Стендард*“ је за сада задовољан и ако Росел састави министарство. „Цела је — вели — истина да кабинет Роселов не узбуђује непријатељства али ни одушевљења никаква. Сматра се као нужни производ садашњег тренутка, а то неутрално расположење мора злокобно бити влади, која није спремна да народ изведе из свога благог презирања.“

„*Ла Прес*“ пише да се говори да француска влада има у намери да по разним струкама државног буџета много којешта уштеди. То ипште сам цар, и по томе овај је глас врло вероватан. Две ствари учиниле су те се буџет за војску мора да смањи; једно је што се извршује септембарска конвенција те ће се војска из Рима вратити кући, и друго што кажу да ће влада јавити скупштини да ће и војску из Мехике дозвати натраг. Кажу да је буџет већ достављен државном савету и извештај министра финанције да ће скорим бити обнародован у „*Монитеру*“.

„*Ендепанданс*“ пише да је француској влади дошла нота од стране Америке, у којој се протестује што је Француска смишљала да у Мисиру најми црнаца за војску па да их пошље у Мехику. Но нота та није оштро написана, нити су се при томе заплели односаји међу Француском и Америком, јер озбиљно није се ни мислило шиљати Црнце у Мехику, а ако се и мислило, то се сад одустало. У осталом влада француска, као што „*Ендепанданс*“ уверава, не мисли војску своју задржати дуже у Мехици него што је неопходно потребно, и то у толико мање, што се и међу њом и Мехиком изметла размирица због Ланглеза, који је имао у Мехику да отиде за министра финанције а тамо га не примају.

Римска ће се ствар садашњом променом у министарству са свим друкчије окренути. „*Ендепанданс*“ јавља да је у погледу ових догађаја повлачење француске војске одложено. У Паризу мисле да се могу надати, да ће договори, који ће на ново да се започну међу Римом и Флорецијом, боље и успешније ићи него до сада. Два месеца кад се употребе као што ваља биће доста, да се договорима дође к пожеланом успеху. Да би се дакле папа сачувао сваког моралног и материјалног притиска, који би морао настати кад би војска отишла из Рима, у Паризу су се изјаснили да су готови да повлачење војске одгоде. Но како се изражава „*Монитер*“, у ствари не ће бити са свим овако, и изгледа да се повлачење војске не ће одлагати. С променама — вели — у Риму иде се на то, да се у стварима управе заведе више једноставности. Војска ће, што Рим држи заузет, неодложно почети да се прикупља. У исто доба и кренуће се одељења, која се враћају у Француску. Римска се влада спрема да одмени Французе на граници, а стара се такође и да попуни своју војску.

У последње време изгледало је као да ствар подунавских кнежевина није више на европском дневном реду. „*Ендепанданс*“ уверава противно. Та ствар за сада само спава, а пробудиће се још пре него што сијне пролеће. Сад кабинети европски саопштавају једно другом шта мисле о њој па да имају заједничку основу за даље договоре, који ће се доцније предузети међу силама што су потписане на уговору од 1856. Што се домаћих ствари у кнежевинама тиче, оне се по околностима развијају колико је могућно. Некоме Адолфу Херцу дата је повластица да оснује банку. Влада је установила дунавску флотилу и за ту наручила у Линцу ватрењаче и лађе за товаре. Командант те флотиле сад је отишао у Линц да речене лађе прими и довезе доле.

По гласовима из Цариграда од 9. ов. м. питање о вакупским добрима решено је, и скорим се изгледа да о тој ствари изађе царски хат. Кажу да Фуад-паша хоће дамаског губернатора да постави за управитеља ових добара, а такође и да ће променити шеик-ул-ислама, па онда предузети да распрода речена добра. Лорд Лионс, који одмењује г. Булвера, приспео је у Цариград. Султан је примио посланике кана конанског, на кога је Русија завојштила. Асирски Бедуини дигли су се на Цеду.

У Алжиру су се изродили нови немири. Сиди-Лала, поглавар некога арапског племена, опет се појавио с четама својим у околини на југу Даје. Главна му је намера да пороби племена крај Тела. Та пак племена на граници Тела дигла су се на оружје против непријатеља, који им погибијом грози, и чете њихове ступају напред заједно с колонама француским. Генерал Лакретел, који се сад налази у Сиди-Али-Бен-Јубу, устао је с довољно војске да Сиди-Лалу узбије. Алжирски пак „*Монитер*“ извештава, да су се више генерала дигли с јаким одељењима да заклоне племена телска. Ако Сиди-Лали послужи срећа да са својим бунтовницима умакне, то ће принуђен бити да се повуче на најкрајњи југ.

Президенту сједињених држава американских у Вашингтону долазила је нека депутација из јужне Каролине да га моли за Џеферсона Девиса. Џонсон јој је одговорио да влада није жедна крви и да не ће никога да прогони. Генерал Грент препоручио је да се војска изнова уреди. У Кентуканској је укинуто ратно стање. У недељу 26. пр. м. варош Сан-Франциско потресена је била трусом. Многе су куће попадале, а врло многе опет попуцале и иначе оштетиле се. Не мало и људи страдало је.

Илијско краљевство у Азији, које спада под Хину, а лежи западно од Тибета, побунио је неки вођ мухамедански и хоће да га оцепи од Хине.

БЕОГРАДСКЕ НОВОСТИ.

* Као што смо разумели, општина је наша закључила да на св. Аранђела 8. ид. мес. да у сали „код српске круне“ бал у славу именог дана Његове Светлости господара и кнеза нашег.

* Новопосвећени владика неготински г. Јевђеније полази прексутра у столицу своју. 23. ов. м. приспеће у Ражањ, које му је на путу у Неготин прво место у његовој епархији, ту ће преноћити и сутрадан у тамошњој цркви служити службу божију. Тај дан у вече биће у Алексинцу, па сутрадан и ту служити службу божију, а за тим отпутовати даље у Бању на конак, где ће 26. ов. мес. такође служити службу божију и преданити. Из Бање ће се кренути 27. ов. м., и ручаће у Читлуку, где ће водицу светити. Тај дан преноћи ће у Књажевцу, где ће 28. ов. мес. служити службу божију и после отићи у Зајчар на конак. Ту ће опет службу божију служити 29. ов. мес и преданити. 30. ов м. ручаће у Копривници и тај дан у вече приспети у Неготин, а овде ће — у столици својој — прву архијерејску службу божију служити 31. ов. м.

цима о постанку људства, за које нам говори наука геологијска, јер ова тражи човека у царству онога што се из земље копа, и биће његово ставља у тако старо доба, да се наводе до невероватности многе и многе хиљаде хиљада године. (Продужиће се.)

ИСТОРИЈА ПРЕДСТАВНИЧКИХ УСТАНОВА У ФРАНЦУСКОЈ.

(Продужење)

Десет година после државнога удара цар нађе да је саветно да старинској љубави Француза за парламентску дискусију учини неку концесију истина не велику, али опет која као клица за даље развијање није ни мало на одмет, особито у време какво је сада баш, кад старе партаје и стари прослављени људи, који се пуно десет година клонише јавности, излазе опет на среду да се својим талентом и слободом дискусије послуже. Поменута концесија у овоме је: законодавноме се телу доздољава да дискутира и вотира адресу на престолну беседу. У скупштину се шаљу особити заступници владе, тако названи министри беседници или министри без портфеља, да тамо заступају и бране мисли и предлоге владине. Обнови се јавност скупштинских састанака, нареди се да „Монитер“ са свим опширно штампа по стенографскоме препису о радњи на оним састанцима, а осим тога журналима се даје да јавности предаду извештај о седници, а тај се извештај изради под надгледањем председника оне седнице. Ове се концесије учинише у почетку године 1862. Пред свршетак те исте године учини се још једна а много важнија, деткрет од 12. (24) Новембра, по коме законодавно тело добива право да буџет вотира не по министарствима него по појединим одељењима а и изванредне кредите да може одмах у другој седници контролисати а не тек кад се рачун положи.

На овоме се гледишту налази и данас преставничка система у Француској. Што је здравоме развитку и утврђењу њезином на путу било, јесте она неизвесна и прекомерна централизација француске државе — система која је не само у свакојако разгранатим и испреплетеним установама, него још и у обичајима, предањима, целоме духу народа француског дубока корена ухватила те се тешко ишчупати даје. У Енглеској се животна сила и јачина парламентства оснива поглавито ако не и са свим на томе што тамо нема оног големог бирократско-административнога механизма, који се у Француској преко сваке мере развио. Ослањајући се на многобројно и добро дисциплиновано а законима и још више силом прилика везано званичништво, влада у Француској има у рукама силу која не да да се поред ње слободно развију и отму уставни фактори, него гледа или да их на силу потре или да их корупцијом обеснажи. А и за једно и за друго има у системи централизације доста путова. Где је цела земља посута тако рећи званичницима, које је влада поставила и које она може збацити, кад хоће ту није тешко утицати на изборе. Где поправка јавних завода и у самим најмањим и најдољим општинама, где употреба јавних новаца за локалне цели, где давање концесија и других повластица лежи са свим и неограничено у рукама владе, ту је лако наћи чиме да се подмити ко, те да се уверење и савест депутираца преврне. Све владе у Француској служиле су се овим средствима, — старији Бурбонци као и јулско краљевство, па и сама република. Што се царства тиче, то је оно у својој старој форми под Наполеоном првим довело у покрет полугу војничке дисциплине, која не трпи да се ко противи те се Француска начинила као прави војнички стан, у коме се само глас главнога команданта чуо. Под Наполеоном III. дошла су још на ред и средства лукавства. Спекулирало се час са страхом богатих газда од нових преврата кад би се парламентска система с нова осилила, час опет с незадовољством пролетеријата који учаше да у цару гледа јединог и правог браниоца и заштитника народних интереса, о којима тако названа „буржоазија“ не би никад хтела да зна што само кад би се парламентска влада повратила. Наизменце гледаше да се користе на рачун народне сујете и чежње за богатством, на рачун страсти пољскога стања и берзе, на рачун великих богаташа и малих капиталиста: клиру час ласкаше час му претише па се умедоше и једчим и другим путем послужити његовим утицајем на масу народа. (Свршиће се.)

НАЈНОВИЈА ПОШТА.

По неком у Штокхолму врло јако разнесеном гласу отпуштен ће бити министар спољашњих дела гроф Мандерстрем, а замениће га гроф Вахтмајстер, који је заузет за идеју скандинавску. Он је сад посланик у Лондону. Мандерстрем ће ићи за посланика у Копенхаген, а ту ће одменити Бјернстјерну, који се премешта у Петербург. Ове ће се промене учинити чим сазру скандинавски планови. — Гроф Бизмарк је 14. ов. м. приспео у Париз. — У Шлезвигу су под новчаном казном забрањена сва шлезвиг-холштајнска друштва; и новинама је забрањено принца Августенбуршког називати херцегом. — У Данској ће се министарство по свој прилици променити, јер не може са скупштином да се погоди за устав. Министри су већ изјавили краљу да не могу усвојити измене што их је у истоме учинио заједнички одбор. — У Бечу се поговара да ће гроф Менсдорф изаћи из министарства и да ће га одменити гроф Рехберг, који је и пре њега био министар спољашњих дела. — Лорд Каулеј ће да остави место посланика у Паризу. — Прилика је да ће Вегеција опет доћи у Рим да на ново предузме договоре.

Курс. # ц. 5 фр. 22 н., сребро $6\frac{1}{2}\%$.

ОГЛАСИ.

ОПОМЕНА.

Управитељство вароши Београда свима онимъ слугама и служавкама безъ разлике, кои садъ о Митрову дану службу меняю, найстрожіе препоручує, да до конца овога месеца себи службу нађу, єръ после тогъ рока ко се одъ ньихъ наће безъ службе, сматраће се за скитницу и безносличара па ће по §-фу 341. закона кривичнога кажнѣнъ и одавде изъ вароши протеранъ бити.

Тако исто газде слугу и слушкиня опоминю се да у течаю закономъ определѣногъ времена ове полицайной власти пріяве и упишу.

№ 22.111. Издано одъ стране управитељства вароши Београда, 15. Окт. 1865 у Београду. (1—3)

МАКС. ХАЧЕК

ОПТИЋ ИЗ ПЕШТЕ

препоручује се поштованој публици с великим изборомнаочара, лорњета, перспектива, стереоскопских образа, топломера и барометара, златних и сребрних сатова за џеп, за које јемствује годину дана, златних и сребрних ланчића, уметних брилијаната, албума и више хиљада других ствари по најјефтинијој цени.

Обитава у старом здању код јелена у првом кату у соби № 1. (1—2)

Бавиће се овде само неколико дана.

Наше у целој Аустрији уважено а овде већ од двадесет година омиљено сирће продаваће се од сада у бурадима, жигосанима знаком наше фирме **ББ.**, јер налазимо да се продаје и с друге стране у подобним бурадима под подражаваном шарком, да би свет мислио да је то све наше и за туршију најбоље сирће које је заслужило свако поверење.

Главно стоваришће

(7—7) **Браће БРАУНА** у Београду.

За старо и младо

СНАЖНО СРЕДСТВО ЗА РАШЋЕЊЕ КОСЕ

Са свим ново

Нешто ново

Једино заиста снажно средство, којим се учинити може да коса нарасти, јесте тако речени *екстракт за рашћење косе.* Њим кад се уредно употребљава може коса да нарасти и на са свим ћелавој глави, седа коса постане тамна, кожа из које коса расти оснажи се, коса се направи светла и глатка, нити може да опадне и сачува се до дубоке старости да не оседи.

Цена је једној теглици заједно с наштампаним упутством како да се употребљава 1 фор. и 50 нов. у банкнотама, а кад се поштом шиље 1 фор. и 60 нов.

Главни осредњи депо за разашиљање на велико и на мало је код

КАРЛА ПОТА.

у Бечу, најбау, бурггасе № 25.

Поруке са стране извршују се само кад су новци послани или да се исплате на пошти.

У Београду је главни депо код Лазара Трифковића на Сави. (1—3)

Врло важно за свакога

Сад је баш изашао и може се добити у Београду у књижарама В. Валожића и А. Добровојевића

КАЛЕНДАР С ДНЕВНИКОМ

за

ТРГОВЦЕ, ЗАНАТЛИЈЕ И СВАКОГА.

ЗА 1866. ГОДИНУ.

Овај календар излази ево и за другу годину. Ко га је год лане имао и купио, увериће се о практичности и користи његовој, али ипак није сгорега да се то и опет каже.

Тако се осим календарских ствари налази у овоме Календару с дневником

а.) ДНЕВНИК, књижица чисте хартије, тако да има за сваки дан у години по пола стране, за бележење различитих ствари с назначењем на сваком месту месеца и дана, и означеним бројем колико је дана од године прошло и колико остаје;

б.) ТАБЛИЦА за годишњи преглед свода сума месечног примања и издавања за сваки месец у грошевима;

в.) Поред бележака о пошти и телеграфу таблице, и то: 1., Поређење вредности разног новца с нашим чаршискимпреме по разним трговачким пијацама ском талирском вредности; 2.. Кантарске мере по разним трговачких пијаца и државама; и 3., Дужина рифова разних држава и трговачкнх пијаца.

Календар је као цепна записница, везан у тврде корице с енглеским платном, а цена му је

8 ГРОША ЧАРШИСКИ.

Уз то је изашао и продаје се у Београду на истим местима

ДОМАЋИ ПРИЈАТЕЉ,

календар са забавником за свакога, којим се поглавито хтело да се задовољи дашња потреба нашепублике, да уз календар и забавна читања добије.

Садржина је ово забавнику, према цели, што боље одабрана. Тако осим песама за певање, изабраних из народних песама и признате књижевности, налази се тамо: Нешто о фотографији и како се употребљава у животу у Енглеској и Америци; О сновима; Калуђер, историјска приповетка из времена пропадања наше народне самосталности под Турке; Путопис: Оазе у Сахарској пустињи и из Индије; Кадур, источна приповетка; Мајкама, паметне речи за савет; Наполеоновске љубичице; и из природе, чланци за свакога: I. О ваздуху којим дишемо.

Овоме забавнику, који заузима, ван календара и календарских ствари, пуних девет ситно штампаних табака ЦЕНА ЈЕ 6 ГР. ЧАРШ. Наручбине за обоје из унутрашњости и из Београда, као и скупљени предбројници нека се шаљу г. Стевану Рачићевићу, фактору државне штампарије. Пошиљаћа ће се чинити одмах прве поште, а скупиоцима се даје једанаеста књига на поклон.

Новци се шаљу напред.

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији